Scris de Ninel Ganea
Miercuri, 03 August 2011 04:46

{jcomments on}

Putine lucruri inflacareaza imaginatia omului contemporan la fel cum o face gandul calatoriilor, al evadarilor in paradisuri naturale, iar uneori chiar artificiale. Revistele, ziarele si televiziunea abunda in preajma verii de recomandari, sfaturi si opinii legate de “vacanta de vis”. Cu cat sunt mai indepartate destinatiile cu atat mai bine, cu cat mai exotice cu atat mai interesante. In general, pare firesc pentru ca, dupa cum ne reamintesc din cand in cand profetii timpurilor noastre, “traim intr-o epoca a cunoasterii”, iar calatoriile sunt vazute atat ca un mijloc de relaxare, cat si ca o intersectie a culturilor si personalitatilor diferite.

In realitate insa, ceea ce defineste in linii mari sindromul calatoriilor moderne este evazionismul romantic, confirmarea prejudecatilor si dezintegrarea morala.

Sa le luam pe rand. Moda calatoriilor de masa a inceput odata cu instaurarea deplina a romantismului ca filozofie suprema a Europei. Hoinareala spirituala a dus la o hoinareala propriu-zisa in care aventurierii continentului, educati serios cu lecturi din Rousseau, au inceput sa se miste de colo-colo in cautarea Arcadiei sau, de foarte multe ori, doar a aventurilor facile. Byron si Shelley sunt exemplele cele mai la indemana, dar si spirite mai olimpiene au suferit de pe urma acestei maladii. Constrangerile realitatii, conventiile sociale, disciplina sinelui erau doborate in elanul vilegiaturii. Primitivistul rousseauist cauta terifiat locul in care poate trai natural, intelegand prin asta in principal un expansionism nelimitat al egoului si o anulare totala a facultatilor de control. Astazi omul modern se uita cu nesat dupa ramasitele de civilizatie europeana sau admira farmecul relativ neadulterat al unor teritorii exotice (India, Thailanda, Tibet, etc). Orice pare a fi mai bun decat banalitatea si monotonia vietii cotidiene strangulata intre obiective corporatiste si somnolente domestice (vezi de pilda filmul “Vicky Cristina Barcelona”, unde perspectiva este favorabila calatoriilor “de cunoastere”). Asa ca o excursie exotica e superlativul, iar cei mai curajosi isi iau cu totul talpasita si se stabilesc cu mai mult sau mai putin succes in raiuri tropicale (vezi filme ca “The Beach”). De multe ori, se practica calatoria de autocunoastere, in care se presupune ca personajul va reusi sa isi descopere adevarata natura, eul profund, dimensiunea ascunsa a personalitatii si multe alte lucruri pe langa. Ce se uita in aceasta privinta este ca “sinele se construieste, nu se descopera” (Jacques Barzun).

Pentru Dr. Johnson, probabil ultimul mare clasic, obiectul calatoriilor era de a adapta imaginatia la realitate, si “instead of thinking how things may be, to see them as they are”. Si din acest punct de vedere omul modern se afla la antipodul traditiei, pentru ca ceea ce surprinde in relatarile calatorilor contemporani este in principal confirmarea masiva a prejudecatilor cu care au plecat. Un exemplu foarte comod il reprezinta rolul jucat de stat in viata tarilor occidentale si nu e de mirare ca majoritatea se va intoarce mai socialista decat a plecat, avand drept argument autostrazile, curatenia, asistenta sociala si, in general, cam toate lucrurile la vedere. Pana sa apuci sa spui ca e de fapt o civilizatie pe panta descendenta, care traieste in special pe baza capitalului economic si, mai ales, moral acumulat in secole timpul ti-a expirat. O alta modalitate de confirmare a prejudecatilor s-a bucurat chiar de statut academic sub numele de antropologie culturala. Exemplul clasic il constituie cartea lui Margaret Mead “The Coming of age in Samoa”, unde ipoteza libertatii sexuale si absentei prejudecatilor morale in context i-a fost dovedita ca prin minune. Cercetarile ulterioare au aratat, ceea ce era de asteptat, de altfel, de la o cultura primitiva, ca viriginitatea femeilor joaca un rol esential in universul moral al locuitorilor. Ca sa fim totusi exacti modelul clasic in aceasta privinta a fost inaugurat mult mai devreme de Diderot in “Supplément au voyage de Bougainville”.

Astfel, evazionismul romantic si confirmarea prejudecatilor in special intr-o directie anomista conduc inevitabil la o dezintegrare morala de proportii. Daca scopul e fuga de modalitatile de a controla instinctele, iar peste tot nu cauti decat o justificare cat de neinsemnata pentru o viata dezordonata, atunci orice excursie ajuta. De la excursiile de festival muzical unde tinerii fac baie in noroi (la propriu), isi pierd mintile si orice simt de responsabilitate personala, pana la sexturismul practicat pe scara larga in tari precum Cuba sau Thailanda, e o diferenta semnificativa de grad si varsta, dar ambele ipostaze reflecta o dorinta comuna de evadare totala intr-o lume cu reguli incerte. Sigur ca aceste exemple sunt extreme, insa tentatia unui paradis amoral pe pamant, imaginat strict cu trasaturi consumeriste, ramane bine infipta in mentalul modernitatii.